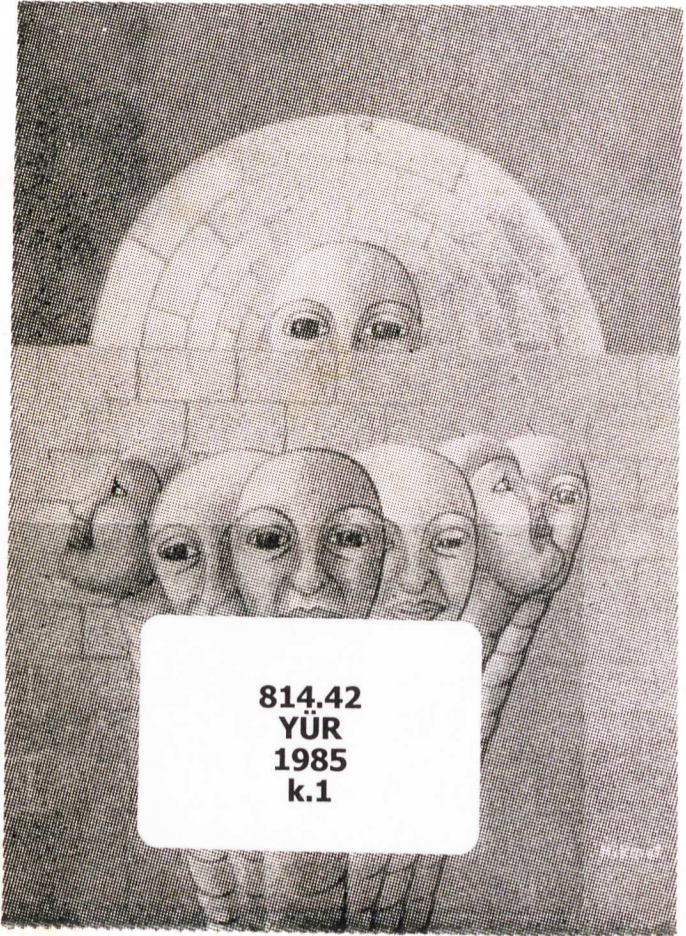

Ahmet Yürekli

KİMLİKSİZ GÜNLER

814.42
YÜR
1985
k.1

Birinci Basım
Şubat - 1985

İsteme Adresi :
OVA YAYINLARI
Karafatma Cad. No:90 - Adana

AHMET YÜREKLİ

KİMLİKSİZ GÜNLER

OVA YAYINLARI

OVA YAYINLARI/İKİ
DENEME / BİR

KAPAK
mustafa yürekli

RESİM
hikmet öz

SAYFA DÜZENİ
ismail aydın

DÜZELTİ
ali okur

DİZGİ
özkan usta

BASKI
gürpınar basımevi
13244 -adana

Bu kitabı,
türkçenin zarif şairi
büyüğüm
Erdem BEYAZIT'a
sunuyorum.

«Anlatacaklarımız var: dışladığımız koşullar, bizi bir çok şeyler söylemeye zorluyor. Söylenen her söz ve kelimedenden dolayı hesaba çekileceğimiz kadar, söylenmeyen her söz ve kelimedenden dolayı da aynı şekilde hesaba çekileceğimiz inancı bizi bu uzun ve yorucu koşuya başlattı.»

Mustafa Yürekli

sunuş

Oku. Okur musunuz?

Yukarıya her iki cümle de amaçsız konmadı. Birincisi buyruk, Allah'ın buyruğu, bütün bir insanlığı karşısına almıŝtır. İkincisi bir rica cümlesi; benim yalnız size yöneltebildiğim söz. Bu, Allah'la bir boy ölçüşme değil, belki kulluğumu ve acizliğimi ortaya koyma. Böyle peşpeşe getirmemde şu düşünceyi yattığını, sizin düşünüp taşınıp yorularak bu düşünceye gelmenize gerek kalmadan, ta baştan, ben söyleyiveririm de serüveninizin yoluna çıkayım: «Oku» buyruğunu başa almakla, bütün bir insanlığın sürekli

okuması gerektiğini anlatmak istiyorum. Bakmak bir okuma türüdür. Duy-
mak bir okuma türü. İnsan, vahyi ger-
çeği öğrenip kendini, yaşamını toplu-
munu ve bütün evreni okumaya yel-
tenmeli, bilge olmak istiyorsa ve bil-
geliğin üstünlüğüne gönül vermişse.
«Okur musunuz?» dememi de, sizin
mutlaka birşeyler okumanız gerektiği-
ni anımsattıktan sonra yapılmış bir
«rica» sayın, sevgili okuyucum. Bu a-
rada bu yapıta da bir göz gezdirir mi-
siniz, bir kaç gününüzü de (çağımda-
ki Türk okuyucusuna ve özellikle ilişki
kurabildiğim çevreme göre söylenmiş
bir düşünce olarak) bana ayırır mı-
nız demek istemiş olabilirim.

Gerçekten okumalısınız bu sunuş'u.

Gerçi, sizin büyük bir çoğunluğu-
nuzla sunuş'u okumadan direk kitaba
geçtiğinizi biliyorum. Bu kitaba da öyle
yapabilirsiniz. Elbet göreceksiniz be-
nim de yoğurt yiyiş biçimimi sunuş'u
atlarsanız. Unutmamalı ki, yiğidi yi-
ğit yapan yoğurt yiyişi değil, bu bir.
Yiğitlerin kendine göre yiyişi kişiliği-
ni bulmuş olduğunu gösterdiği için ö-
nemlidir, bu iki. Üççüncüsü de, yiğit
her işinde kendine özgü kalır, kendine
yakışanı yapar. Bu nedenle okunmalı

okunacaksa sunuş'um biraz da.

Temsilde hata olmaz, açıkcası ben, sunuş'u bir kitabın gözleri sayıyorum. Sayfalarında geçenleri sunuş'tan okumalı, yetkin okuyucu. Adamın yüreğini gözlerinden okuma yeteneğiniz varsa bir zevk alacaksınız bu sunuş'tan. Bu kitabı gözlerinden okumak da bir beceri sayılır.

Gözler yalan söylemez, diye bir söz var hani. Aynı şey sunuş için de geçerli mi sizce? Sanmam. Biraz da ağzınız yanmış olduğundan «ihmal» ediyorsunuz onu. Ama, süttten ağzı yandı diye, yoğurtun üflenerek içilmesi sizce mantıklı mı?

Yayınevleri, tecimsel kaygılarla sunuş'u bir kuşa benzetmiş olabilirler. Yazarlar onunla sizi koşullandırmaya yeltenebilir. Belki sunuşlara özen gösterilmeyişi, kötü sunuş'lar konulması da sizi bu tavra götürmüş olabilir.

Ama tüm bunlar bu sunuş'u okumamaya götürmemeli sizi, değil mi? Çünkü bu sunuş, daha kitap ortada yokken de vardı. Üzülüyordum ve düşünüyordum sunuş'un okunmaması üzerine. Kitaba olan aşkınız onun gözlerinden alevlenebilir büyük bir olası-

lıkla. Neden kitap sunuş'uyla kalbimize girivermesin? Gnlnze giden yol sizin de gözlerinizden başlamıyor mu? Gözünüzün tutmadığı kişiye sevebiliyor musunuz? Kitabın gözünün de sizi tutmayabileceğini düşünemiyor musunuz yoksa? Bu kötü olur. Bu kitabın gözüne girmenizi, onunla dost olmanızı isterim ben herşeyden önce.

Sizin bu kitabı gözardı etmeniz, onun da sizi gözardı etmesine neden olacaktır, arkadaşım. Onun dostluğundan olacaksınız. Sözünü duyamayacaksınız. Usunuza ışık tutamıyacak. şunu belirteyim, bundan daha çok üzülen kitap olacak yine. Çünkü bilecek,  para etmez kitaplarla gözünüzün boyandığını. Kendi yaratılışında yok ya bu, dost kitaplar, onların üzerinizdeki yıkımını görüyor olmalı.

Bu sunuş'u salt bu kitap için yazdım sanmayın. Dillerin bütün güzel kitaplarının sunuş'ları adına yazıldı öncelikle. Başta söyleyebilirim, geriye bırakmanın bir anlamı yok, bu kitaba aldığım denemeler gününüzü belki doldurmayacak bile. Haa, bir de yanlışlarım değinelim bu arada. Sakın göz yummayın derim. Yazın bana. Bu ki-

tap da sizin yanlışlarınıza göz yummayı kendine ilke edindi başından beri.

İşte okudunuz. Sizi koşullandırdım mı, dersiniz? Bu fırsatla bir sigara içimi küçük bir konuşmayı kotarmadık mı?

Yüreğinizi göz hapsine mi aldım? Okuyucunun cesaretli olması gerekir. Kitapların iyisiyle kötüsüyle iç içe yaşamak ne büyük okurluk.

Değil mi ya?

Ahmet Yürekli
Ankara, Kasım 1984

kalbî konuşmalar

İster misiniz sizinle biraz konuşalım : Birbirimizin uyarılarına, anımsatmalarına bundan daha muhtaç olabileceğimiz bir ortam düşünebiliyor musunuz? Kaldı ki, düşünmüş olsanız, o yoldan kurtulmanın da tek yolu değil midir uyarılmak, anımsatılmak?

Hani birbirimize ayna olmakla görevlendirilmiştik ya. Yoksa unuttuk mu, ödevimizi? Aynalığın bir ödev olduğunu hiç mi bilmiyorduk yoksa?

Gelin, durumumuzu bin ölçüp bir biçelim : tavırlarımızı araştıralım gelin,

niteliklerimizin «şeytani» mi yoksa «rabbani» mi olduğuna bir bakalım, ince eleyelim birbirimizi, dostluğumuzu sık dokuyalım.

Gözlemlerimizi gözönüne koyalım: Kimliğimizin mü'min mi, kâfir mi, münafık kimliği mi olduğuna kendimiz tanık olalım. Adımlarımızın yolun dışına doğru sapıvermesi yok mu? Gelin, bunları görme inceliğini gösterelim. Böylece, «rabbani» yolda kaymasın ayaklarımız, güvenilir adımlarla, yürüyüşlerle bulalım birbirimizi: Gönül nasıl istemez kapılarımızın aşınmasını? Bu, mü'min yüreğimizi sarıp sarmalayacak bir dost sesi değil mi?

Gerçi siz yanımda olsaydınız, hemen atılırdınız, sözümü keserdiniz bunu biliyorum. Derdiniz ki, «Biz henüz kendimizi bile yetiştiremedik: başkalarına nasıl söz söyleriz? Buna hakkımız yok.» Bir âyetle bir hadisi de kafanıza göre yorumlar da susturdunuz beni belki. Olmaz şey değil bunlar: Ne yalan söyleyeyim, önceleri ben de böyle ederdim; gerçekten insanın kendine yönelteceği en güzel eleştiri bu. Ne ki, hemen ardından gördüm ki, müslümanlar böylesine haklı tümceleri nefislerini kritik yapmak şöyle dursun,

yürekten bile söylemiyorlar; «Kendimizi bile yetiştiremedik» derken, cesurca «Söz söyleme hakkının olmadığını» bildirirken, usul usul görevden kaçıyorlar. Kendilerine hiç de zor gelmeyecek konularda bile susuyorlar.

Dost acı söyler: hani neremize dokunulsa yara ya. Sarmaya uzanan eller bile incitiyor bizi. Şu dilimizi bağlayan düşünceye de bak! Yaşantımızda iş yokmuş, kendimizi bile yetiştirememişiz henüz, kimseye söz söyleyemezmişiz. Daha da neler? Görüyorum ki, dilimizi bağlayan kendi kuruntularımız. Aslında, gerçek güzeldir, dost zarif söyler: söz incitmez adamı: inciyen bizim yaralarımızdır. Acının bu denlisine de katlanalım artık.

Allah katındaki derecemizi mi öğrenmek istiyoruz? Bu kolay: Yaptığımız işleri bir düşünelim yeter. Vallahi bu örnek de buraya gider mi bilmem ama, söylemekten de kendimi alamıyorum: Hani, köy gelinlerinin bir huyu vardır: çirkinseler, taşaynayı kırarlar. Uslubumda kendinizi net olarak göreceğinizi savunamam. Bu boyumu aşar, tüm bunlara karşın denememin kendini sevdiremeyeceğini sanıyorum. bir çoğunuzun fırlatıp atacağınızı, pa-

ralayacağınızı, okumıyacağınızı adım gibi biliyorum.

Bu işin ayıbı kaybı yok arkadaş!..

İşi arap saçına döndermenin bir alemi yok: islami, inanç ve düşünceler, cahili yaşamla öyle içiçe ki, doğrusu insanın dünyasını da, ahiretini de kur-tarıyor(!)

Bazen muzipliğim tutar: müslü-manların sakalını çekiveririm. Nasıl u-zak durulabilir arkadaş!.. İnançta öy-künmek, yaşantıda öykünmek, öykün-mek öykünmek.. Bu islami kavramı herif omuzlamış götürüyor. Siz de ba-na hak vereceksiniz, bir dinleyin söz-lerini, bir bakıverin yaşantılarına. Eli-tmi yüzüme kapattım da söylüyorum «vallahı, inançta da, yaşantıda da «mez-hepleri» demokrasi gibi geliyor bana.

Kendimizi toplayıp usu başında saf edecek olursak, öncelikle şunları söylemek gerekir: nefsin altına kaçtığı gökler, «şirk» ve kuşkudan doğan ka-ranlıklarla kaplı. Mü'minin kalbi ise, aydınlığın içine koşmak ister. Uyara-nın da, uyarılanın da isteği budur.

Anlaşabiliyorsak, bu iyi.

dostluğun da bir kör etmesi vardır

I

Hani bir söz var, vardığın yer körlerle doluyorsa, gözünün birini yum da bak diye; birbirimize varırken bizim de yaptığımız bu gibi geliyor bana. Birbirimizin gönlünü kazanalım derken, nedense suyuna akıveriyoruz. Uyuşuveriyoruz düşünce ve eylemde. Uyuşamadıklarımızı hemen de dışlayıvermiyor muyuz? Genelde dostlarımız ahbablarımız, birbirimizin suyuna akan insanlardan oluşmuyor mu? Sularını ayrı akan müslümanları kardeş saymıyoruz sanki. Olduğumuz gibi kabul etmelerini dostluğa ilk koşul koşuyoruz.

Nasıl ki yaşıyoruz kendi kafamıza göre; biraraya geldiğimizde de; yine aynı biçimde kendi kafamıza göre düşünelim, der gibi bir hava var, ya da öyle uyarılı bir ilişkiye zorluyoruz birbirimizi.

Sonuç hep aynı: hangi durumda olursak olalım, hep o yerde kalacağız sanısı, bizi bir rahatlığa, bir güvene götürmektedir. Böylece kişi, varlıklar içerisinde en onurlu yerde olduğunu düşünüyor sürekli. Bu rahatlık ve güven, onu ne olup bittiğini sezdirmeden konumundan eder. Bu nedenle de en büyük açmazlarıyla, kendine hiç yakışmaz durumlarıyla ve çirkin bir bencilikle sürekli o onurlu konumunda olduğunu savunur durur. Oysa insan, ancak bilinçli olmak koşuluyla konumundan kalabilir.

Sonunda başımızı taşlara vurmamak için genelde duyulan bu güven duygusunun üzerinde durmak gerekir. Dostumuzu bir yanlış üzere bulduk mu, söyleme gerekliliğini, gerektiğinde elle girişimlerde bulunabilme dürüstlüğüne gösterebildik mi? Nerde? Çünkü dostluğumuzun başında koşul koymuşuz, birbirimizin suyuna sabununa dokunmamayı. Dostumuza dokunmayan bir

yılan olmayı ve bildiğimiz gerçeği bel-
leğimizde zehirleştirip bin yıl yaşama-
yı ta başında göze almışız. Tutup iki
üç sözcüklük bir şey söyleyen, antlaş-
ma bozulacağından, herşey bitmiş ola-
cak kuşkusuz. Kim göze alabiliyor bu-
nu? Kolayını bulmakta da öyle zorluk
çekmiş olmayız aslını sorarsanız. De-
mişiz ki, elle gelen kara gün düğün
bayram olur. Birlikte yaşadığımız ni-
ce büyük günah, hep bu duygudan
kaynaklanan rahatlıkla, aramıza yer-
leşmiş gitmiş.

Duralım burada : Kanıksar olduğumuz günahları yaşama koşulu saymamız yok mu bir de. Sanki onlarsız yaşam olmaz. Yasaklanan bu şeyi yapmadan sanki mutlu olunmaz. Biraz titizlik gösteren, sözüne, yaşayışına az da olsa özen gösteren müslümanlar yaşamayı beceremiyor olmuş. Örnek mi? Tabii, birini anlatayım burada. Biliyoruz ki, eti yiyebilmek için, bazı koşullar var. Başta yenilmesi yasaklanmış bir canlının eti olacak. Bu genel gerçeği hemen herkes saymasına sayıyor ya, işin hepsi bu kadarıyla bitse. Ya kesen? Kim keserse yenir bir canlının eti? Bu konuda yeterli titizlik

görülüyor diğer konularda da olduğu gibi. At izinin it izine karıştığı bir ortamda, müslümanın kâfirle içiçe olduğu ve ayırdedilmez olduğu bir dönemde, yiyeceğimiz eti kimin kestğini nasıl bileceğiz? Kasaptan kimin kestği eti alıyor müslüman? Ne çok güveniyor yaptığı işin doğruluğuna. Ne yaparsa hep doğru olacağı inancında sanki.

Sorular o denli çok ki.. Kimin arkasında kılıyorsun namazını? Nasıl yapıyorsun düğününü? Hangi ölçülere göre alış-verişin? Evdeki yaşam ne durumda?

Aynı yanlışları çoğunluğun yapıyor olması mı bizleri böyle avutan? Herkesin koro halinde yanlış söylediği, hep birden bir yanlış yaşadığı günümüzde, gören gözlerimizi kapatıp da gezmek, gerçeğe yapılabilecek en büyük «ihanet» olur, sanırım. Birbirimize, birbirimizin istediği ve umduğu şekilde bakmayı bırakalım. Büyük Kitabın gözüyle bakalım inancımıza, düşüncemize ve yaşamımıza. Artık görelim..

E mi?

uyarıya katlanamamak

1

Şu bizim devekuşunun aptallığını duymayan kim kaldı? Gülen gülsün, başını kuma gömünce kendini kimse-lerin görmediğini sanmasına Benim a-nımsar anımsamaz içim burkulur hep. Bende, uyarılmaktan çekinen müslü-manı çağırıştırır çünkü. O da başını sec-deye koyunca, bütün bir yaşamını kim-selerin görmediğini sanır ya. Müslü-manlığı tek namazla oluşuyor olsa ge-rek. Ne söylediği «şirk» sözlerini duy-mama katlanır, ne de yanlışlarını gör-meme. Doğru söze dayanamaz hiçbir zaman. Ona göre cennet, tek namazla kazanılabilecek derecede ucuzdur. Bi-

zim, kişiyi ele alabileceğimiz en önemli yanı, yaşantısı değil midir? Yargı görünene göre değil midir dinimizde?

Sağırlaşmış kulağın, körleşmiş gözün ve taşlaşmış yüreğin gerçek karşısındaki durumunu en güzel namazda görebiliyoruz: Ne denli çok ayet okusa da, kendine hiç etki eder mi? Kişiyi yapmakta olduğu kötülüklerden uzaklaştırır mı?

Ona sorarsanız, eğil eğil kalk kabul edici hak, der. Kafasında namaz kültür fizik devinimleridir sanki..

Tarihsel süreç içinde bu tablonun negatifi bir durum yaşayan toplumlar da olmadı değil. Havariç'i anımsarsınız Adamların secdeden alınları nasır başlamıştı. Yaşantılarında oldukça titiz olan, büyük günahların kişiyi islam inancından çıkardığını savunan insanlar.. inançta sapıtmamışlar mı?

Usumdan son günlerde sıkça geçen bir düşünceyi de buraya almalıyım: Tağutlar, namazın böyle etkisizleştiğini mi anlamışlar da, camileri açık bırakmışlar? Soruyu bu biçimde yöneltmemeliydim size. Yineleyeyim öyleyse. Cahili düzenler resmi güçlerine sonsuz güven duyuyor. Yani camide o-

lup bitenleri denetlemekte hiç de güçlük çekmiyorlar. Örneğin bir cuma namazından rahatsız bile olmuyorlar. Yeryüzünün her bölgesinde, cami, avuçlarının içi olduğu için mi açık bırakıyor tağutlar?

Ne dersiniz dostum? Düşündünüz mü bu konuda hiç?

Söze daldık gittik. Birden kanayan yaramıza dokunuverince kalem, tutamadık dilimizi. Camilerin işgali kararlar bağlatmalı çünkü hepimize. Bu durumda, çaresiz kalıp, korkulu düş görmektense uyanık kalmayı yeğlerim diyerek camiden uzak kalışımız uzun sürmemeli. Üstümüze düşeni yapmalı değil miyiz?

Uyarıya katlanamamaktan sözedecektim. İnsanların bütün yapıp ettiklerini namazla örtülemek istediklerini (ya da öyle sandıklarını) dile getirdim. Bu arada aslında bal gibi uyarıdan kaçıldığı bir görüşe de değinelim. Müslüman, kendine bakmaktan kardeşlerinin yanlışlarını görmemeliymiş. İyiyi buyurma ve kötülükten kaçındırma kurumumuz aramızdan nasıl kaldırılıyor bu düşünceyle, dikkat ederseniz? Uyarıyı, sırları araştırmakla karıştırmıyorlar mı? Kişi, kendi dünyasına kapandıkça, başkalarına hiçbir pence-

resini açmadıkça sanırım bu fırsatçılar da istedikleri gibi yaşayacaklar, hem de kolaylıkla. Zorluyor çünkü müslümanın uyarısı. İnanç, kimi zor işleri gerektiriyor çünkü.

Dostum, a benim hep gerçeğe bakan dostum, güzel düşünüp güzel söyleyen dostum! Seni küstürmek istiyorlar. Gönlünden irak olunca, gözünden ve dilinden de irak kalacağını sanıyorlar. Şaşma buna. Onlar önce gerçeğe küsmüşlerdi. Gerçeğin dostu olduğun için küsüyorlar sana da.

Evet, gerçeğe küsüyorlar. Tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış.

İnancımız hiç de bizden didişme-
mizi istemiyor, diyor biri de. Güncel
olanı, nesnelleştirmiş olmuyor mu böy-
lece? Durumumuza bakıp da varıyor
çünkü bu yargıya. Bu nedenle de ilk
anda doğru gelebilir insana. Sözü ca-
hiller ele almamış mı? Bilmiyorlar söz-
lerinin nerden gelip nereye gittiğini.
Önüne arkasına bakmıyorlar hiç. Bil-
geler mi? Nerede? Yıllardır özlem git-
tik seslerine. Birbirimizi uyaralım der-
ken bu yüzden girişimlerimiz didişme-
ye dönüşüyor. Elbette bilgisiz, bilinç-
siz insanlar yeltenirse bu işe, kaş ya-
payım derken göz çıkarır.

Bilgeler, uyaracak olursa, eleştirecek olursa sözlerimizi ve yaşantımızı, bunların güzelliği, yapıcılığı ve yararları gerçekten görülecektir. Buyruk, amacı doğrultmak olarak belirlememiş mi?

Günümüzde müslümanlar cahili toplumların içinde yaşadıklarından, bir de bilgelerin otoritesi ve denetimi olmadığından, uyarmak kendi doğal ortamında gerçekleşmiyor. Yapılsa bile kime ne etkisi var? Birbirimizin her davranışını uarmalı değil miyiz nerdeyse?

İslam toplumunun sağlıklı sosyal yaşamında kişi kuluğunu daha bilinçli yapacaktır. Gerekli bilgiyi kazanmış olacaktır sonra. İstenci güçlü ya, içine ve dışına egemen olacaktır doğallıkla. Bu nedenle daha az gerekecektir uarmak ve uyarılmak. Uyarılarla yanlışlarını düzelten müslüman tıpkı sadakayla geçinen insan gibidir.

Denetle kendini.

yadsıyıcının eteğinde yitirdiğimiz

I

İnsanın, bir yanlışı su yüzüne çıkmaya görsün, bir ayıbı kapanmamaya görsün, gözden kaçmamaya görsün bir eksikliği, onu asıl o zaman izle sen; nasıl telaşlanır öyle! Ne yapacağını, başını hangi kayalara vuracağını bilemez olur. Kafasında fırtınalar kopar adamcağızın. Bütün doğru bildikleri, yanlış bildiklerine karıştıkça karışır. Pirinçten birtürlü ayıklayamaz taşını. Böyle si durumlarda en usluca yapılacak iş, bir bilgenin kapısını çalmak olsa gerek. Sorunlarının halledilmesi, yaşamının aydınlanması için us danışması kaçınılmaz olur.

Dostum, uyarırım seni: piyasada çok çeşitli insanlarla karşılaşacaksın. Öüne kuzu postuna bürünmüşler çıkacak, çıkarıcılar yolunu kesecek, sözde el uzatacak usu kıtlar. Bir noktayı daha belirteyim de kulağınıza küpe olsun; yeni serüvenler başlayabilir sizin için; yanlısınıza yanlış katacaktır tüm bu karşılaştıklarınız. İslamla aramıza öyle uzaklıklar girmiş ki, yadsımanın karanlığı kaplamış heryeri; doğruları el yordamıyla arıyoruz, elimiz yandıkça öğreniyoruz yanlışları.

Kişi, eteğine yapıştığı insanlarda aradığını bulamayınca, büyük bir yıkımı yaşayacağından, vardığı kimselere değineceğim; Kuruntuların, bilginin yerini aldığı dönemlerde, insan bu gibi yadsıyıcıların eline düşer. Oysa yadsıyıcı, bilgiyi, artık bir dünya işi ve «rızk» kazanmak için başvurulan bir sanat durumuna dönüştürür.

Bilgi, kimi zaman verilmiş amacının dışında da kullanılır. Artık o, insanlık için bozgunculuk kaynağıdır. Yadsıyıcılardan söz ediyorum; onu çıkar elde etmede kullanırlar çünkü. Allah, insanın iki dünyasını esenliğe çıkarmak için vermiştir bilgiyi. Her çağda, islamı ayakta tutan bilgeler olur, yani fakih-

ler. İnsanlar kendilerinden istenildiği biçimde yaşamayı ancak bunlara uyarak gerçekleştirir. Bilgesiz bir toplum, ölüdür.

O yöre, gömüte döner.

İnsan, yaratılışında bilgiye «muhtaç» bırakılmıştır. O ne yapsa da Kitab'sız edemez. Bütün duyuş, düşünüş ve inanış bilgilerini ondan alır. Yine ondan öğrenir tavır alış, tutum takınış ve yaşayış bilgilerini. Böylece bütün kurtuluşa giden yollar Kitab'tan geçer.

Yadsıyıcı, Kitab'ı bir gelir kaynağı gördüğü için, ondaki bilgileri sermaye eder. Oysa kendinden istenen ona hizmettir. Besle kargayı oysun gözünü derler ya. İnsan dünyaya tamah etmiştir bir kere. Sarhoş olur. Başı döner. Geçim tasası ve gelecek kaygısı yüzünden top-

lum bilgiye raġbet ettikçe onu yadsıyıcı değerlendirecektir. Her geçen gün biraz daha ustalaşacaktır yıġınların gözünü boyamakta.

Bildiklerine kişisel yorumlar katacak yadsıyıcı. Kuruntularıyla gelenleri hiç kuşkusuz büyüleyecek. Daha çok inandıran, büyük güven sağlayan yeni oyunlar bulacaktır. Öyle ki, dünyada bir kazanç getirmeyen bilgiye yadsıyıcı sırt dndk, insanlar, gerçekten uzaklaştıkça uzaklaşacaktır. Doğaldır ki, böylece konum kaybedilmiş olacaktır. Kitap, birey ve toplum üzerindeki etkisini yitirecektir. Kişinin gözünde bilginin değeri azalacak n klecektir. Bir bilinçsizliktir artık herkesin yaşıyacağı.

Toplum, sizlere ömür!

önce islamlık vardı

I

Olanca içtenliğimle sesleniyorum, bir soru yöneltiyorum size dostum; ayırımında mıyız «haram» ve «helal» in iki şık olarak sunulduğu bu sınav evreninde, seçme yeteneğimizin denendiğini?

Biliyoruz ki seçim, insana sürekli bilinç kazandırır. Bütün sefaletler bilinç yoksunluğundan doğmuyor mu? Bilinçsizliğimiz değil mi bizi sulu dere-den susuz getirten?

Bilinçsiz her nereleri gezmişse insan usu, sanırım yaya gezmiştir; tuhafınıza gideceğini bile bile söyleyeyim, bilinç ışıltılarının düşmediği karanlık yaşamda ve zifiri evrende dolayan u-

sun bir noktada bacaklarının takati kesilecek ve cehâlete yığılıp kalacaktır.

Seçmeyi bırakmak olsa gerek insanın kendine yapabileceği en büyük kötülük. Eğri oturup doğru konuşalım, bilinçsiz seçişler her koşulu hatasıyla sevabıyla «makbul» gösterir, değil mi? İlla bir falcının kahve telvesine bakmaya ne hacet, gün gibi ortada seçmeyi bıraktığında çökeceği insanın.

Söz dallanıp budaklanmadan, kaleminizi yaşam biçimi üzerine getirelim de, üç beş sözcüklük lafımız olsun bu konuda da; belirteceğimiz özellikler kuşkusuz yeni açılımlar kazandıracaktır denememize. Belleklere üşüşen «vehimler» in, insanın yaşamını ne duruma çevirdiği zaten ortada. İnsan, kimin ipiyle nereye indiğini iyi bilmeli, şeytanın kuyusuna, cehalete düşmek var işin içinde, küfrü boylamak var, cehaletin dibinde ruhun ölümü söz konusu çünkü.

Çürüttüğümüz minderler kimin? Kişi ne de emin görünüyor konumundan. Oysa eli çaçbuk şeytan sizi dünden kafeslemiş olabilir, azizim. Şeytanın kafesi de cehalet değil mi? Dikkat edelim buna. Yaşamın bir yerine kurulmuş tuzaktır cehalet. Kafesçi şeytanın pek sezilmeyen maharetlerinden biri de, belki insan için hazırladığı oyunların en gizlisi ve tehlikelisi de cehalete düşürmesidir.

İnsan bir düşmeye görsün cehalete, kafese bir girmeye görsün; anasından emdiği süt burnundan gelir, şeytan başına ne çoraplar örer; düşünmeye, anımsamaya bile insanın yüreği varmıyor.

Kafese girmek, şeytanın kucasına oturmaktır. Oysa şeytan apacık düşmanımız. İnsanın gözüne parmağını sokar, kulağına kezzap döker. Cehalete gömülen kimsenin dışarıya körlüğü, «hadî» sese sağırılığı da, bu yüzdendir. Yüreğinin vaveylası şeytanın keyften tuttuğu şarkılarda kaybolup gidecektir.

Bir de şeytanın insanı «çığırkan» olarak kullanması yok mu? İnsanı kafesiyle götürüp yaşamın bir alanına kurması yok mu? Kalanları da avlamak davasına gösterdiği bağlılığıyla, şeytanın yaptıkları beni nasıl çılgına döndermesin? Çılgına döndüğümü söylediysem, bundan böyle serdedeceğim düşüncelerin saçma olacağını düşünmeyesiniz sakın. Söz yerine gelirse, bildiğim gerçeği, anamın karnındaysam da ortaya çıkıp söylerim.

Cehalet.. «vehim» çubuklarından yapılan insan kafesi.. Gerçek, dışarı.. Kafes, insanla gerçek arasındaki perde. Çapraz «vehim» çubuklarıyla ve aralıklı olarak örülmüş cehalet, ruhumuzun dünyadaki gerçek cehennemi. Ama hangi ruhun? Yaratılışındaki soylu özellikleri koruyabilmiş güçlü ruh için söz konusu bu. Oysa cehaleti de cennet yaşayan soysuz bir ruhu da olabilir insanın. Sen o zaman seyreyle olanları. Gel bir de benim gözümle bak yaşama, cankardeşim.

İnsanın, yaşamın ister bütününe isterse bir bölümüne bakışı cehalet içre

olunca kimin ağızıyla konuştuğu anlaşılacaktır.

Delaleti ne sandın? Şeytan aklına hizmet etmeyi?

İzninizle, şeytanın topluma ava gidişine de parmak basacağım. İnkarcı ruh, delalettteki akıl, «vehimlerde» körleşen göz ve sağırlaşan kulak, şeytanın avuçlarında taşlaşan yürek, topluma cehaletiyle yerleşiverirse.. Asıl o vakit dinlemeli şeytanın bu çığırkanlarının insanı nasıl cehalete çağırdığını.

Yem olmamalı, o kadar.

Kimi zaman bir romancı ya da ressam olmayı ne çok isterim, bu çöküşün tablosunu çizebilmek için. Sözcükler bir noktadan sonra yetersiz kalıyor, ağızına bırakılıverilmiş bir tike et gibi «maharetlerini» unutuveriyor insanın dili. Elimden gelen bu, n'apım, üç beş sözcükle dönüyor dilim :

İnsanlığın öncesinde vahyin olduğu gerçeğinden hareketle «Önce İslamlık Vardı» diyorum.

İnsanın daha baştan konumu belirlenmişti. Varlıklar içinde onurlu kılınmıştı yani. Kişi, vahyin belirlediği bu konumda sürgit yaşayabilmek için canlı bir bilinç taşımak zorundadır. Bilin-

ci, kiŒiye, bilgide ve eylemde gözetilecek ölçüleri alışkanlık olmaktan ıkartıracak, dŒncesini üretken ve her anını bir doęuŒ kılacaktır.

Bana bırakırsanız gerçek bu derim.

Gözümün gördüğü, usumun erdiği kadarıyla söylemeyi dŒndęm bir gerçek daha var: İŒin aslı, çok hcrelilerden insan türü kendisine yakıŒanı yaŒamaktan hep uzak kalıyor. O, kendini taŒımak Œyle dursun, en aŒaęı konumlara dŒreceęini bile bile Œeytanın kavalına koŒuyor. Œeytanı baŒına bir oban yapıyor bütün bir toplum. İnsan yaŒamayı beceremiyor bence. Darılmak yok! Dostça konuŒuyoruz Œunun Œurasında.

Düşünün ki, şeytan bir yerde helesen çıkarmış, insanoğlu kendini frenliyemiyor işin açıkcası. Her oyunda başrol oynama tutkusu, insanı şeytanın sahnesine de koşturuyor. Oysa en önemli rolünü bırakıyor geride, kulluk ödevini, yani insanlığını. Bu nedenle şeytana gitmek Allah'tan kaçış, cehalete sığınmak, islamlıktan çıkış ve sonuçta, insan, ussuzluğu yüzünden cennetten yoksunluğa düşüyor.

Bu kertede dilimin altındaki baklayı çıkaracak olursam; yaşam, gerçek anlamıyla insanın içinde bulunduğu konumdan bir «üst konum»'a yükselebil-

me çabasıdır. İnsanlık hep hüsranda-
dır, buyruk böyle ya.

İnsanı kendi haline bırakırsanız, ya
davulcuya varır, ya zurnacıya. Şeyta-
nın adamlarına kanar ikide bir. Dol-
durur bohçaya herbiri zehir çiçeği gü-
nahları, tutar cehennem yolunu.

Müslüman ne zaman zayıf düşse,
şeytan dünyayı kendi küllüğü sanır da,
nasıl büyüklenir öyle. Buyrukçuluk yap-
maya çalışır her fırsatta. İnsanlığı çe-
kip çevirmek, hep kafasınca düzenle-
mek ister. Yaşam, hep onun oyunlarını
yaşamaya dönüşür. Böyle zamanlarda,
müslümanın şeytan karşısında el pen-
çe duracağını mı sandınız? Bu ne bü-
yük yanılğı. Açık sözlü olmakta yarar
var; olası mı oyun bozanlık yapmadan
bir dakika geçsin, bir saat, bir gün ve-
ya aylar yıllar geçsin? Yuvasını her ne-
rede görürse müslüman, zevk alır çöp
sokmaktan, onu çılıgına çevirmekten,
huylandırmaktan. Rabbimizin hoşnut-
luğunu kazanmak çünkü ereği.

Gerisi, hava!

*al sana bir ceza;
suçunu sonra işlersin!..*

Dert bizim derdimiz, bunun saklanacak gizlenecek bir yanı yok. kafamızı kem eller çalıştırmış. Yaşamımız kimin başatlığında geçiyor? Yani düşüncemizdeki bu çarpıklığa bir anlam verebilir miyiz? Bana kalırsa, kafamızdaki değirmen taşı ters dönüyor. Bu nedenle de ele aldığımız hiçbir konu istediğimiz un olmuyor. Vardığımız düşünceler iri, yani ekmek olacak yapıda değil. Kafamızın bu ters çalışması yüzünden değil midir yaşamımızı ve dünyamızı yorumlamakta güçlük çekmemiz. Bir anlam veremememiz?

Hani çok önceleri anladık değirmenimizin yerli olmadığını. Dedik ya, bu kafalar bizim değil. Burada ne demek istediğimi anlayıp - anlamadığınızı bilmediğim için biraz açmak gerektiğine inanıyorum. Dönen taşlar yabancı bir

defa. Ya ulusal değerler? Kişisel görüşlerimiz ve oylarımız? Demek, hemen geçilecek bir konu değil bu.

Kafamızda konuları öğüten taşlar ulusal olmuş ta ne zararını görmüşüz, zaten ulusumuz müslüman değil mi, diyorsunuz içten içe, biliyorum. Sözü mü anlayın o zaman. Allah'ın istediği sonuçlara varamıyoruz öncelikle, gü lüm. Düşüncelerimiz hep ölçsüz oluyor. Değerlerimiz hep yanlış çıkıyor. İki de bir gerçeğin çok uzağında buluyoruz kendimizi. Bizden istenilenin hep dışında duruyoruz.

Eskiden beri açık sözlü adamı severim. Hele böylesi konular hiç mi hiç götürmez kapalılığı. Azcık daha açıyorum; Örneğin tez yargılamamız ve cezalandırmada önce oluşumuz var. Karşılaştığımız şeyi (şeyden kastım; olayı durumu, kişiyi.. vs.) hemen yargılayıvermemiz çok zaman bizi açmazlara da götürüyor. Bakın, bu çok ulusal bir durum olsa gerek. Hani Nasreddin Hoca da durmuş bunun üzerinde. Anlatılır ki, Hoca, çocuğu suya göndermeden iyi bir döğmüş. Yanındakiler sorunca da «Testi kırılınca döğmenin ne anlamı kalır» demiş. Cezalandırmayı öne alma-

mız, gerçekten bize yakışmayan tutum ve davranışlara götürüyor bizi.

Burada örnekler çoğaltılabilir. Hani sultanları, şehzadeleri daha çocukken öldürmelerini de aynı konu. Küçük Efendimiz, daha hiçbir suç işlemeyen canından oluvermedi mi, ağabeyinin yapacağı nice saçmalıklara «kefaret» olarak.

İran konusunda da aynı gafımız var, 'civanım. Şüidir, dedik, Bidatçıdır, dedik, dışlayıvermedik mi?

Zerre yanlışın cezası çekileceği, zerre iyiliğin ödüllendirileceği günde yüzü kara çıkmamak için, tutum ve davranışlarımıza biçim veren yaşantımıza yön veren, yol gösteren düşünceleri biraz daha titizlikle tanıyalım. Değerlerin «şecere» sini araştıralım bir.

Gerçi hiçbir konuyu düşünmesek n'olur, diyebilirsiniz. Uyarsam da belki değişecek bir şey yoktur ama, yine de uzak kalmayayım. Olan değirmeni-mize olur kuşkusuz. Taşlar yanar, dostum. Kafamıza hiçbir gerçek giremez olur, çıkamaz olur artık. İşin içinde ölü başı taşımak var yani.

Söylemesi benden!..

bağlamaya beş kala

Son günlerde, kiminle karşılaştım yalnızlıktan yakınıyor. Neden böyle olduk? Bütün bağlarımız koptu. Kendi köşelerimize çekildik sanki, diyorlar. İçtenlikle söylüyor herbiri. Bu nedenle ciddiye alıyorum. Evet, gerçekten bir yalnızlığı yaşıyoruz; ama bu yeni bir olgu değil, belki yeni sezdiğimiz, yeni anladığımız bir olgu.

Yaşadığımız dağınıklığı bir kaç günlük sanmak, yeni bilmek büyük bir yanılğı olsa gerek.

Elbet doğru, müslümanların ipi kopmuş tesbih taneleri gibi herbiri bir

köşede yalnız kaldıkları. Bir araya gelseler de, giderilemeyen bir yalnızlık bu Her toplanma amacı gerçekleştirir kaydını getiremeyiz; üç beş müslümanın birlikteliği de ortadan kaldırmaya yetmeyecektir bu dağınıklığı. Bu durumu muzla milyonları bulsak bile ipi kopmuş büyük bir tesbih olmaktan kurtulamayız.

Bir kaç yıl önce böyle değildik. Tevhidi anlayışı yeni kazanıyorduk. Yeni doğmuştuk, üç beş günlüktük. Gözümüzün görmediği, kulağımızın işitmediği durumumuzu ve çevremizi anlayamadığımız bebeklik döneminde, dışardan gelen etkilerle biçimlenen cemaat varlığımıza aldaniyorduk. Hepimiz bir meşrebe bağlanmakla tesbihin ipinde kabul ediyorduk kendimizi. Oysa pamuk ipliğiyle tutunuyorduk birbirimize.

O zaman ip kırıktı. Ve bizler, bazı öbekler oluşturabiliyorduk ama, bunlar tesbih değildi. Çünkü «beyat» la tutunmamıştık birbirimize. İmam yoktu. Beyat gibi bütün bir ümmeti bağlayan ip yoktu.

Buyruk, Allah'ın ipine sarılmamız. Allah'ın ipi, yani islam. O da cemaat olmaya «beyat» la bağlanmaya, başa

bir imam dikmeye götürüyor bizi. Allah'ın ipi kopmaz. Gerçektir, sağlamdır. Biz sarılmıyoruz ona. İp her zaman hazır. Zayıflığımız ipsizliğimizden..

Şeytanın ipine dizilmemek için, onu iplemememiz gerekir.

Gözlerimiz açıldı. Renkleri seçebiliyoruz. Nesnelere birbirinden ayırabiliyoruz artık. Evren bütün kaosuyla önümüzde. Toplum bütün çarpıklığıyla çevremizde. Yalnızız, aciziz. İşte burdan kaynaklanıyor tedirginliğimiz.

Birbirimizi aramamız. birlikteliğimiz işte o zaman gerçek anlamına kavuşacak, özlediğimiz anlamına. Şimdi yaptıklarımız O'na bir hazırlık. Hiç mi değil ortada tesbih taneleri var. İp de.

Diziliyor muyuz?

düğümleri çözerken

1

Kafamızdaki sular zor duruluyor. Bir gerçeği benimseyebilmemiz için uzun süreler gerekiyor. Yanlıştan doğruya doğru yürüdüğümüzde, üstünden geçtiğimiz köprünün altından çok sular akıyor. Biz nice zaman sonra sunulan gerçeğe kavuşmuş, kazanmış oluyoruz. Duyularımız sisten kurtulana dek ne çekiyoruz. Usumuz yolunu bulana dek ne yanlışlarda düşse kalka geziyoruz. Ama gerçek, yani islami bilgi bir kazanıldı mı. tüm bu serüvenler son buluyor. Artık bir inanma huzuru ve mutluluğu kaplıyor yüreğimizi. İnanç aydınlığında boğulur gibi oluruz kimi zaman. İnsanın inanmakla kazandığı bu dünyada kuş olup uçası, kelebek o

lup gerçekten gerçeğe konası gelmez mi? Yeter ki inanç yüreğe iyi bir otursun. Kafayı duraltsın, gönlü aydınlat-sın bir.

Usumuz ermeye, gözümüz görüp, kulağımız işitmeye başlayınca, bizi bir telaş kaplar. Kişi artık yeni ka-fayla düşünmeye ve yeni gözle gör-meye başladı ya; kendi durumunu ve toplumsal durumunu bir güzel anlar. Yorumunu yapar. Oysa kendi inandığı insan tanımını ve toplum biçimi de vardır. Aradaki çelişkiden rahat-sız olunca varolanı değiştirmekten ken-dini alamaz. İlla çıkıp kendi konumuna oturmak ister. Evrendeki varlıklar için de en onurlu yer madem ki ona verilmiştir, hakkını almaya çalışır doğal ola-rak. Toplumu da inandığı sağlıklı biçime dönüştürmelidir ki, kendi de ilişki-lerinde rahat etsin, sorun çıkmasın.

İşte büyük gürültüler burada, yani toplumun değiştirilmesinde kopar. Kişi, tek başına işin içinden çıkamaz. Çevre-sindeki diğer müslümanları da yardı-mına çağırır çaresiz. Elbirlik gereken dönüşüm gerçekleştirilecektir. Gerçek anlam budur, müslümanların biraraya gelmelerinde. Bilgi alanındaki yardım-

laşmayla bireysel ve toplumsal yaşamdaki dönüşümü birlikte dayanışmayla sağlamak. Bu anlamı yitiren her birlik-telik, böyle bir amacı sağlamayan her toplantı, boş olacaktır, islamdan kesinlikle uzak kalacaktır.

Bu konu üstüne biraz daha us yoralım ki açılsın, aydınlansın: Peki, söz konusu dönüşüm kendiliğinden olabilir mi? Kim demiş onu? Öyle şey olur mu? Yukarda neler anlattık biz. Her şey elbirlik ve bizim çabalarımızla olacak dedik ya. Demek ki, işin görülmesi gereken bir yanı daha varmış. O da, dönüştürme zorunluluğu ve bunun insana getirdiği biçim, daha doğrusu her ikisinin de buyurulması sonucunda, insanın yükümlülüğü imiş. İnsan tüm bunları yaparken bir yükümlülüğü yerine getirdiğini kesinlikle gözardı etmemeli. Aksi durumda, küçüçük bir dikkat kaymasında, işi, «nasıl olursa olsun» a dönüşebilir. Bir başka deyişle kişiler anlayabildikleri bir biçimde gerçekleştirebilirler bu dönüşümü: böylece de, kendi kafalarına göre davranmış olurlar, değil mi? Oysa biz biliyoruz ki, islam, herşeyin olduğu gibi, bu dönüşümün de yolunu ve biçimini bizlere öğretmiştir.

Burada durup söylenecek olan şudur: Ne oluyor bize? Kişi müslümansa her işi çözüme kavuşmuş demektir. Ne çabuk şımarıyoruz, hemen kendimizi göstermeye yelteniyoruz. Her işte kendimizi yetkin görüyoruz. Bu yüzden de, kendi başımıza davranmak istiyoruz. Oysa izin verilmemiş buna. Kişisel görüşlerimizle tutum ve davranışlar takınmamız yasaklanmış bizlere. İnsan, müslümansa, ne biçimde düşüneceği, ne biçimde yaşayacağı belirlenmiş demek olduğundan, «Nasıl olacak?» sorusu hep yersiz kalacaktır.

«Nasıl olacak?» sorusunu sormak belki hakkımızdır. Ama onun yanıtını kişisel birikimimizle, yeteneğimizle, uşumuzla ve kültürümüzle yanıtlama yetkisi bize verilmemiştir. Böyle bir işe yeltenmek, kendimize göre bir çözüm getirme olacağından, kendimizi göstermekten başka bir şey olmaz. Evet, kendimizi göstermek. Hani kol ve bacak kasları yeni yeni gelişmeye başlayan bebekler var ya. Kendi başlarına ayağa kalkıp yürüyecek olurlar. İki de bir düşerler. İlla bir büyüğün ellerinden tutması gerekir. Tüm bu çırpınışları kendine güvenebilmek için bile olsa, yalnız kendisini göstermek için değil midir? İşte islamdaki çözüm dururken kendi çözümlerimizi öne sürmemiz de buna benzemiyor mu? Bir başımıza yürümeye kalkışımızı güzel anlatmıyor mu çocuğun bu durumu?

Bir de şurası var; bu nasıl olacak sorusunun yanıtını, kendi kendimize vermeye çalışmamız, biraz da islamdaki çözümü bilmemekten kaynaklanıyor. Böyle elimizin ayağımızın dolaşması; ne yapılacağı, nasıl yapılacağıнын bilinmemesi, hep başımızda «fahiklerin» eksikliğinden oluyor.

Birlikteliklerimiz, buyrulan yolda

ve biçimde, bildirilen ölçüler üzere olacaktır, canım kardeşim. Yapacağımız bu. Bir dönüşüm gerçekleştirilecekse ve bu bir yükümlülükse, istenildiği gibi yapmak düşmez mi bizlere?

Yoksa birbirimizi şimşek aydınlığına mı çağıralım? Gönlümüzdeki cennete girmelerini mi isteyelim kardeşlerimizden? Kendi kuruntu ve kurmacalarımızda buluşmayı ilk koşul mu koyalım tüm toplanmalara? Ne yapıyoruz, bunu bir anlayalım, samimi kardeşim.

Böyle yapmamızın, nasıl kötü sonuçları doğuracağını biliyor muyuz? İslam milleti yüzlerce binlerce kümelere bölünecektir bu yolla. Kaynak değişik çünkü. Beraberliğin yolunu yordamını, amacını ve anlamını belirleyen kişiler olduğu için, büyük parçalanma-

lar ve dolayısıyla büyük yıkımlar doğuracaktır bu özel toplanmalar. Oysa bütün bir yeryüzünde tek bir toplum olmalı değil miyiz? Senin bu birlikteliğini bölecek ve yıkacak her girişime uyanık olmalısın. Göreceksin kimin parçladığını. Hemen anlayacaksın seni yutmak isteyenini de. İslam milletinin tek varlığını gözümüz gibi korumalıyız, kardeşim.

Biz ancak kendi toplum biçimimizde var oluruz. Ancak onda koruyabiliriz onurumuzu. Gerçek anlamımıza onda kavuşuruz çünkü. Açalım bu cümleleri, bir imama «biat» etmiş islam toplumunu anlatıyorum. Bu bizim bireysel ve toplumsal yaşamımız için son derece önemli; başka toplumların içinde biz ölü bir toplum olarak yaşarız yaşırsak. Oysa biz kendi başımıza bir organizmayız. İmam, kalbimiz. Bütün kanımızı, inancımızı, bilgimizi, göz ışığımızı o pompalayacak da, biz elde edeceğiz. İmamsız, can süyumuz pıhtılaşır bizim. Dengemiz sarsılır. Düşeriz. Debeleniriz yerlerde. Toplum olarak saraşmalar geçiririz.

Tamam, toplumu islami biçime dönüştürmek bir zorunluluk. Bunu öper başımızın üstüne koruz. Ama şöyle bir

duralım diyorum. Tüm yaptıklarımızı yeniden gözden geçirelim. Onu sürdüreceksen, gerçek katındaki değerini öğrendikten sonra sürdürelim. Zararlı olanı, kötü olanı, sürdürmekle ne kazanabiliriz ki? Usumuzu kullanıp, tüm ilişkilerimizi inancımızın ölçülerine uygun olarak yapalım.

Ölçü İslam'sa, tamam.

içindekiler

- sunuş/9
kalbi konuşmalar/14
dostluğun da bir kör etmesi vardır/19
uyarıya katlanamamak/25
yadsıyıcının eteğinde yitirdiğimiz/33
önce islamlık vardı/39
al sana bir ceza; suçunu sonra işlersin/49
bağlanmaya beş kala/52
düğümler çözülürken/55

ATÜ Merkez Kütüphanesi

* 0 0 2 8 2 4 4 *

814.42/YÜR

